

รูปแบบเครื่องประดับโบราณในวัฒนธรรม
การแต่งกายสตรีชาติพันธุ์บาบ่าฝั่งอันดามัน
Patterns of Ancient Accessories in Female
Traditional Costume Culture
of Baba Ethnic Group in Andaman Provinces.

วิกรม กรุงแก้ว / Wikrom Krungkaeo ^๑

Received: Jan 18, 2021 Revised: Sep 14, 2021 Accepted: Nov 4, 2021

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบเครื่องประดับโบราณและแนวทางการอนุรักษ์วัฒนธรรมการแต่งกายของสตรีชาติพันธุ์บาบ่าในจังหวัดระนอง พังงา ภูเก็ต เป็นวิจัยเชิงคุณภาพ ศึกษาเอกสาร สัมภาษณ์ และสังเกต นำเสนอด้วยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่าชาติพันธุ์บาบ่า คือ สตรีลูกผสมระหว่างเชื้อชาติจีนและไทยพื้นถิ่นหรือมลายู ตั้งถิ่นฐานในประเทศมาเลเซีย สิงคโปร์ และจังหวัดตรัง สตูล กระบี่ พังงา ระนอง และภูเก็ตของประเทศไทย การศึกษาพบว่าเครื่องประดับมักทำด้วยวัสดุตามฐานะของวงศ์ตระกูล เช่น ทำด้วยทองคำประดับเพชร มีการฉลุลายหลากหลายรูปแบบได้แก่ รูปสัตว์มงคล เช่น นกนางแอ่น ผีเสื้อ ค้างคาว แมลงปอ หงส์ ตลอดจนลวดลายดอกไม้ พฤษชา และลายเลขาคณิต โดยแบ่งตำแหน่งการสวมใส่ออกเป็น ๓ ส่วน คือ ๑) ศีรษะและคอ ได้แก่ ฮู้ก่วน (มงกุฎดอกไม้ไหว) ปิ่นปักผม ต่างหู และจี้กิมตื้น ๒) ส่วนลำตัว

---

^๑ สาขาวิชาศิลปการจัดการแสดง คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

เป็นเครื่องประดับตั้งแต่ลำคองจนถึงระดับสะเอว ได้แก่ สร้อยคอทอง เข็มกลัดโกส้ง เข็มกลัดปิ่นตั้ง กำไล เข็มขัดทองและแหวนบาเย๊ะ ๓) ส่วนเท้า ได้แก่ ไหมรตี้นทอง (กำไลข้อเท้า) นอกจากนี้ยังพบอีกว่า สตรีบาบ่าขณะอยู่ประจำบ้านจะสวมเครื่องประดับน้อยชิ้นตามรูปแบบการแต่งกาย หากเข้าสู่ประเพณีวิวาท์จะสวมเครื่องประดับเพิ่มขึ้นมากกว่าปกติตั้งแต่ศีรษะจรดปลายเท้าตามฐานะวงศ์ตระกูล อีกทั้งเครื่องประดับมิได้เป็นเพียงค่านิยมที่สตรีบาบ่าสวมใส่เพื่อความสวยงามเท่านั้น แต่สอดแทรกคติคำสอนสตรีตั้งแต่วัยสาวจนเข้าสู่สถานะการครองเรือน ประเด็นอนุรักษ์ควรบรรจุข้อมูลวัฒนธรรมการแต่งกายของสตรีบาบ่าไว้ในการเรียนการสอน เพื่อเป็นแนวทางในการถ่ายทอดความรู้เชิงวิชาการให้เยาวชนและผู้สนใจได้ศึกษา ตลอดจนหน่วยงานภาครัฐเอกชนควรกำหนดนโยบายในการอนุรักษ์ให้สวมใส่ชุดพื้นเมืองในการปฏิบัติหน้าที่ และในโอกาสสำคัญทางวัฒนธรรมประเพณี เพื่อส่งเสริมและร่วมกันอนุรักษ์วัฒนธรรมการแต่งกายพื้นถิ่นต่อไป

คำสำคัญ : เครื่องประดับ เครื่องแต่งกาย ยอนยา ซาติพันธุ์บาบ่า

Abstract

This qualitative study was intended to explore the patterns of ancient accessories and the conservation scheme of traditional female costumes of Baba ethnic females in the provinces of Ranong, Phang Nga, and Phuket. To collect the data, the researcher employed qualitative research methods including documentary research, interviews, and observations. The results of the study were presented in the form of descriptive analysis. The study reveals that the Baba are the descendants of Chinese and local Thai or Malaysian people living in Malaysia, Singapore, and Thailand's southern provinces including Trang, Satul, Krabi, Phang Nga, Ranong, and

Phuket. It is found that the accessories were normally made of such as gold decorated with diamonds. They were carved in several patterns such as auspicious animals including swallows, butterflies, bats, dragonflies, and swans; floral patterns; and geometric shapes. Generally, the accessories are used to decorate 3 body parts of a Baba female: 1) Head accessories consisting of the artificial flower crown called Hua Kuan, earrings, and hairpins; 2) Torso accessories including Baba style gold necklaces called Ji Kim Toon, unique pins called Ko Seng and Pin Tang, gold bracelets, a gold belt, and Ba Yeh rings; and 3) Ankle bracelets called Mai Rateen Thong. Normally, Baba women wear few accessories when they are at home; the full set of accessories are only used to decorate Baba bridal costumes. Apart from the decoration purpose, these accessories are also the emblems of teachings for Baba women from teenage to marriage life. To establish the practical conservation scheme of Baba female traditional costume culture, integration of the content of Baba traditional costumes into educational instruction is suggested in order to pass on the academic knowledge to youths and those who are interested. At the same time, government and private sectors should formulate the policies and campaigns for inviting people to wear the traditional costume at work and in traditional occasions so as to promote and conserve the local costume culture to last.

Keywords : Accessories, Clothing, Nyonya, Baba Ethnicity

บทนำ

จังหวัดฝั่งอันดามันทางภาคใต้ของประเทศไทย ประกอบด้วย จังหวัดสตูล จังหวัดตรัง จังหวัดระนอง จังหวัดกระบี่ จังหวัดพังงา และจังหวัดภูเก็ต ปรากฏพบการตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างชนชาติ อาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก เช่น ชาวเล (ชาวไทยใหม่) ชาวจีนโพ้นทะเล มอญ และชาติพันธุ์บาบ๋า โดยปรากฏให้เห็นผ่านสิ่งปลูกสร้าง สถาปัตยกรรม อาหาร ประเพณี ความเชื่อ และการแต่งกาย ปัจจัยหนึ่งพบว่าชาวบาบ๋าเป็นกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งที่มีการตั้งถิ่นฐานอยู่ทางจังหวัดฝั่งทะเลอันดามัน อาจจะเป็นไปได้ว่าด้วยการคมนาคมขนส่งและระบบเศรษฐกิจการค้าหรือธุรกิจการทำเหมืองแร่ ซึ่งเป็นเศรษฐกิจที่สร้างรายได้ให้กับประเทศชาติให้เจริญรุ่งเรืองในอดีตกาล ดังที่ อดิชาติ สมบัติ (๒๕๕๗) กล่าวว่า จังหวัดภูเก็ตมีลักษณะเป็นเกาะอยู่ในทะเลอันดามัน เป็นส่วนหนึ่งของมหาสมุทรอินเดียที่มีความสำคัญทางด้านประวัติศาสตร์ และมีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ ประชากรในจังหวัดภูเก็ตส่วนใหญ่เป็นชาวไทยเชื้อสายจีน เพราะในอดีตมีการอพยพของชาวจีนหลากหลายกลุ่ม ชาวจีนที่อพยพเข้ามาอยู่ในประเทศไทยส่วนใหญ่มาจากมณฑลทางภาคใต้ของประเทศจีน โดยเฉพาะในเขตมณฑลฮกเกี้ยนและกวางตุ้งมากที่สุดมีจำนวนร้อยละ ๙๕ ของคนจีนในประเทศไทย สำหรับชาวจีนที่อพยพเข้ามายังเกาะกลาง (ในปัจจุบันคือ จังหวัดภูเก็ต) ดินแดนคาบสมุทรมลายูเป็นศูนย์กลางการติดต่อค้าขายระหว่างจีนกับอินเดีย

เมื่อชาวจีนเข้าสู่ภาคใต้ของประเทศไทยจึงนำความสามารถด้านการพาณิชย์ ความขยัน ความอดทนและมุมนานะจนก่อให้เกิดความร่ำรวย โดยเริ่มต้นจากงานเหมืองและสร้างรากฐานของตนเองจนมีฐานะที่มั่นคง และเกิดเป็นความรักระหว่างหนุ่มชาวจีนและสตรีชาวพื้นถิ่น โดยมีทายาทสืบสกุล หากเป็นบุตรชายเรียกว่า “บาบ๋า” (Baba) และหากกำเนิดบุตรสาว เรียกว่า “ยอนยา” (Nyonya) ดังที่ ฤดี ภูมิภูถาวร (๒๕๕๓) กล่าวถึงข้อเขียนของคุณสัญญา ตันทวนฉนิช ไว้ว่า ในปัจจุบันจังหวัดที่มีการตั้งถิ่นฐานของชาวบาบ๋าทางภาคใต้ของประเทศไทยจะนิยมเรียกรวมกันทั้งบุตรชายและบุตรสาวว่า “ลูกบาบ๋า”

เนื่องจากคำว่า “บาบ่า” เป็นคำที่มีรากศัพท์มาจากภาษาเปอร์เซีย ซึ่งเข้ามามีอิทธิพลในภาษาฮินดีของอินเดียหมายถึงผู้ชาย และสันนิษฐานว่าอาจจะเผยแพร่เข้ามาในดินแดนแถบหัวเมืองมลายู โดยผ่านชาวอังกฤษที่ทำงานในบริษัทอีสต์อินเดีย ซึ่งมาตั้งศูนย์กลางการค้าในดินแดนแถบช่องแคบมะละกา และนำมาเรียกเป็นชื่อแทนตัวเด็กผู้ชาย

เอกลักษณ์ที่สำคัญประการหนึ่งของชาวบาบ่า คือ วัฒนธรรมการแต่งกายที่มีความโดดเด่นตั้งแต่ศีรษะจรดปลายเท้าเรียกได้ว่าเป็นการประยุกต์ลักษณะการแต่งกายของชาวมาเลเซียกับชาวจีนให้เป็นหนึ่งเดียวกัน คือ การนุ่งโสร่งปาเต๊ะหรือผ้าซองเก็ดแบบมลายู สวมเสื้อคลุมยาวถึงระดับน่อง มีเสื้อด้านในลักษณะคอปิดคล้ายลักษณะแพ้นของผู้นักบุญจีน อีกทั้งยังสามารถพัฒนารูปแบบของเสื้อผ้าให้เกิดความเหมาะสมกับโอกาส สภาพทางสังคม ความเชื่อ และสิ่งแวดล้อมรอบตัว เครื่องประดับจึงเป็นสิ่งล้ำค่าอย่างหนึ่ง que แสดงออกถึงสถานะทางสังคมของสตรีทุกระดับชั้น และเป็นเครื่องหมายที่สะท้อนถึงฐานะ ความเชื่อและค่านิยมของผู้สวมใส่ได้เป็นอย่างดี โดยปรากฏผ่านลวดลายและรูปแบบที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะ ตลอดจนโอกาสการสวมใส่ในงานบุญ งานประเพณี งานสังคม และพิธีวิวาท์ นอกจากนี้เครื่องประดับสำหรับสตรีบาบ่ามิได้สื่อให้เห็นถึงความสวยงาม ความร่ำรวย และความเหมาะสมกับรูปแบบของพัสดราภรณ์เพียงเท่านั้น แต่ยังสามารถบ่งบอกถึงนัยสำคัญทางด้านความเชื่อแฝงไว้ด้วย กุศโลบาย ซึ่งเป็นคติคำสอนของบรรพบุรุษที่มีมาแต่โบราณกาลผ่านการออกแบบ และสร้างสรรค์ของฝีมือเชิงช่าง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษารูปแบบเครื่องประดับของสตรีชาติพันธุ์บาบ่าในจังหวัดระนอง พังงา ภูเก็ต

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการศึกษารูปแบบวัฒนธรรมการแต่งกายของสตรีชาวไทยเชื้อสายจีนของกลุ่มชาติพันธุ์บาบ่าในจังหวัดฝั่งทะเลอันดามัน โดยผู้วิจัยใช้

ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบเครื่องประดับของสตรีชาติพันธุ์บาบ่าในจังหวัดระนอง พังงา ภูเก็ต ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลจากเอกสาร (Documentary) และการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม (Field Study) นำเสนอผลการวิจัยด้วยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

๑. รูปแบบการวิจัย

๑.๑ การศึกษาจากเอกสาร (Documentary Research) ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมการแต่งกายของสตรีชาวไทยเชื้อสายจีน และวัฒนธรรมการแต่งกายชาติพันธุ์บาบ่า

๑.๒ การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In - depth interview) เป็นแบบสัมภาษณ์มีโครงสร้าง (Structured Interviews) เพื่อใช้สัมภาษณ์กลุ่มผู้รู้ (Key Informants) คือ นักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมการแต่งกายชาติพันธุ์บาบ่า และกลุ่มผู้ปฏิบัติ (Casual Informants) คือ ผู้ที่นิยมสวมใส่เครื่องแต่งกายตามแบบอย่างสตรีบาบ่า รวมทั้งประชากรผู้มีเชื้อสายบาบ่า โดยการสัมภาษณ์ในประเด็นความเป็นมา รูปแบบการแต่งกาย โอกาสในการสวมใส่ตลอดจนแนวทางการอนุรักษ์

๑.๒.๑ กลุ่มผู้รู้ ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านวิชาการที่มีประสบการณ์และเชี่ยวชาญด้านวัฒนธรรมการแต่งกายของชาติพันธุ์บาบ่า ครูภูมิปัญญา นักวิชาการวัฒนธรรมจังหวัดระนอง พังงา และภูเก็ต เพื่อการสัมภาษณ์เกี่ยวกับประวัติความเป็นมา รูปแบบ โอกาสในการสวมใส่ตลอดจนแนวทางการอนุรักษ์ในรูปแบบของข้อมูลทางวิชาการ ประกอบด้วย

๑) รองศาสตราจารย์ ดร.สาวิตร์ พงศ์วัชร ครูภูมิปัญญา

๒) คุณจรรุญรัตน์ ตันทวนิช ผู้ดูแลบ้านพระพิทักษ์

ชินประชา จังหวัดภูเก็ต

๓) คุณศุภพรพงษ์ชัย พรพงษ์ ผู้สืบทอดวัฒนธรรมบาบ่า

บ้านเทียนสือ จังหวัดระนอง

๑.๒.๒ การสัมภาษณ์กลุ่มผู้ปฏิบัติ ได้แก่ บุคลากรหน่วยงานราชการและผู้ประกอบธุรกิจด้านเครื่องแต่งกาย และเครื่องประดับบาบ่าในจังหวัดระนอง พังงา และภูเก็ต

๑) คุณฉัตรปวีณ์ ธิรณิชาจุศิริ นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการพิเศษ สำนักงานวัฒนธรรม จังหวัดระนอง

๒) คุณศิริพร สุดตรง ครูโรงเรียนเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทร์ ภูเก็ต ผู้สวมใส่ชุดพื้นเมือง

๓) คุณประภัสสร โอจันทร์ ครูโรงเรียนดีบุกพังงาวิทยายน ผู้สวมใส่ชุดพื้นเมือง

๔) คุณจิรศักดิ์ อังคทายาท ผู้ประกอบธุรกิจเครื่องแต่งกายพื้นเมือง จังหวัดภูเก็ต

๕) คุณปิยณัฐ อิศระสงคราม ผู้ประกอบธุรกิจเครื่องแต่งกายและเครื่องประดับพื้นเมือง จังหวัดระนอง

๖) คุณสมชาย เจริญฤทธิ์ ผู้ประกอบธุรกิจเครื่องประดับบาบ่า จังหวัดพังงา

๗) คุณพิสุทธิ์ อัจฉริยาภิมุข ผู้ประกอบธุรกิจเครื่องประดับบาบ่าและอัญมณี

๑.๒.๓ การสัมภาษณ์ประชากรผู้มีเชื้อสายบาบ่าที่อาศัยอยู่ในบริเวณชุมชนย่านเมืองเก่าจังหวัดระนอง พังงา และภูเก็ตที่มีอายุ ๕๐ ปีขึ้นไป เนื่องจากเป็นผู้มีวัยวุฒิสามารถถ่ายทอดภูมิปัญญาและความรู้ที่ได้รับการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษได้เป็นอย่างดี

๑) คุณชนิด หวังเกียรติ ผู้เชี่ยวชาญด้านการแต่งผมเจ้าสาวโบราณบาบ่า จังหวัดภูเก็ต

๒) คุณจุลเสี้ยว แซ่หลิม ชาวไทยเชื้อสายจีนบริเวณย่านเมืองเก่า จังหวัดภูเก็ต

๓) คุณกมลวรรณ บุญดวงค์ ชาวไทยเชื้อสายจีนบริเวณย่านเมืองเก่า จังหวัดระนอง

๔) คุณนิภา อุตรา ชาวไทยเชื้อสายจีนบริเวณย่านเมืองเก่า
จังหวัดระนอง

๕) คุณกัญญรัตน์ ต้นสกุล ชาวไทยเชื้อสายจีนย่าน
เมืองเก่าตะกั่วป่า จังหวัดพังงา

๖) คุณจำปา ศรีมุข ชาวไทยเชื้อสายจีนที่ย่านเมืองเก่า
ตะกั่วป่า จังหวัดพังงา

๑.๓ การสังเกตภาพถ่ายโบราณในพื้นที่วิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการสวมใส่
เครื่องประดับและการแต่งกาย ประกอบด้วย

๑.๓.๑ ชุมชนหาดส้มแป้น ชุมชนหางา จังหวัดระนอง

๑.๓.๒ ชุมชนตลาดเก่า อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา

๑.๓.๓ ชุมชนย่านเมืองเก่า ถนนกลาง ถนนตีบุก ถนนพังงา
จังหวัดภูเก็ต

๑.๓.๔ พิพิธภัณฑ์ภูเก็ตไทหัว จังหวัดภูเก็ต

๑.๓.๕ พิพิธภัณฑ์บ้านเมืองแร่นอง

๑.๓.๖ บ้าน ๑๐๐ ปี เทียนสือ จังหวัดระนอง

ผลการวิจัย

ชาวบาหลีมีการตั้งถิ่นฐานกระจายอยู่ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
ตั้งแต่ภาคใต้ฝั่งตะวันตกของประเทศไทย มาเลเซีย สิงคโปร์ และอินโดนีเซีย
ชาวบาหลีมีวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์โดดเด่น ดังจะเห็นได้จากภาษาพูด อาหาร
ที่อยู่อาศัย การแต่งกาย ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ ปรากฏให้เห็น
ได้จากวัฒนธรรมการแต่งกายและการสวมใส่เครื่องประดับ ในที่นี้บาหลี ย่าหยา
หมายถึง คนที่มีเชื้อจีนผสมกับไทย เนื่องจากว่าคนภาคใต้มักจะพูดอะไรสั้น ๆ
ฉะนั้นจึงได้ยินแต่คำว่าบาหลี ส่วนคำว่าย่าหยาจะไม่ค่อยได้ยิน คำว่าย่าหยา
หมายถึง เครื่องแต่งกาย ซึ่งความจริงแล้วคำว่าย่าหยามาจากคำว่า โนนยาสะกด
N-Y-O-N-Y-A ของมาเลเซีย หมายถึง ผู้หญิงที่มีเชื้อจีนผสมกับชาติอะไรก็ได้
ซึ่งส่วนใหญ่ถ้าเป็นทางภาคใต้หรือจีนมลายู ย่าหยาหมายถึงผู้หญิง ส่วนคำว่าบาหลี

หมายถึงผู้ชาย แต่โดยส่วนใหญ่ในจังหวัดภูเก็ตจะนิยมเรียกแทนตัวผู้หญิงและผู้ชายเชื้อสายผสมรวมกันว่า “บาบ่า” (อรพรรณ ฐานะศิริพงศ์, ๒๕๕๕)

วัฒนธรรมการแต่งกายของสตรีชาวบาบ่าในสมัยโบราณมีการคำนึงถึงการสวมใส่เครื่องประดับ เพื่อให้เกิดความเหมาะสมกับเครื่องแต่งกาย โดยตั้งแต่ศีรษะจรดปลายเท้าจะปรากฏการสวมใส่เครื่องทองประดับเพชรและอัญมณี รูปแบบต่าง ๆ โดยใช้สัญลักษณ์ของสัตว์และพฤกษาพันธุ์ไม้มาออกแบบลวดลาย ซึ่งรูปแบบการแต่งกายของสตรีบาบ่ามีจำนวน ๖ รูปแบบ ได้แก่ ๑) ชุดเสื้อคอตั้งมือจับ (เสื้ออาโป) เป็นชุดลำลองขณะที่อยู่ประจำบ้าน ๒) ชุดครุยยาว (บาจูปันจิง) สวมใส่ในพิธีวิวาห์ ๓) ชุดครุยท่อน (ปั่วตั้งเต้) สวมใส่ในโอกาสพิเศษที่ไม่เป็นทางการ ๔) ชุดย่าหยา (เคบาย่า) สวมใส่ในงานบุญประเพณี ๕) ชุดเสื้อลูกไม้ สวมใส่สำหรับสตรีสูงวัย และ ๖) ชุดเสื้ออ่าจ้อหรือเสื้อแบบอย่างของทวดโอกาสสวมใส่เมื่ออยู่ประจำบ้าน และนิยมสำหรับสตรีที่มีช่วงอายุ ๘๐ ปีขึ้นไป อีกทั้งสตรีชาวบาบ่ายังคงนิยมนุ่งโจรงผ้าปาเต๊ะแบบสตรีมลายูที่นำเข้ามาจากอินโดนีเซียในทุกโอกาส

ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบของเครื่องประดับสตรีชาติพันธุ์บาบ่าในจังหวัดระนอง พังงา ภูเก็ต มีรูปแบบการสวมใส่ที่คล้ายคลึงกัน ลวดลายมีการปรับเปลี่ยนไปตามยุคสมัยและฝีมือเชิงช่าง ตลอดจนบริบทของธรรมชาติในแต่ละพื้นที่นั้น ๆ นิยมทำด้วยทองคำประดับเพชร สามารถแบ่งออกเป็น ๓ ส่วน ดังนี้

๑. ส่วนศีรษะและคอ

๑.๑ ฮั่วก้วน (มงกุฎดอกไม้ไหว) มี ๒ รูปแบบ รูปแบบแรกนิยมใช้ประดับศีรษะสตรีในงานพิธีการอย่างย้อม หรือสตรีฐานะทางสังคมที่เรียกว่า “นายหัวหญิง” โดยการนำดอกมะลิร้อยเป็นมาลัยกลมหรือการถักร้อยลูกปัดสีขาวหรือไข่มุกเป็นช่องตาข่ายล้อมไว้รอบมวยสูง มีรอบฐานเป็นทรงกลม โดยมีเส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ ๔ - ๕ นิ้ว

ภาพที่ ๑ เครื่องประดับศีรษะฮั่วก้วนไข่มุก
และการแต่งกายชุดครุยยาวของสตรีบาบ๋า
(ที่มา: วิกรม กรุงแก้ว, ๒๕๖๓)

อีกลักษณะนิยมใช้สำหรับเจ้าสาวในขั้นตอนของพิธี “ผ่างเต้” (การไหว้ น้ำชา) ในพิธีวิวาห์ โดยลักษณะตัวฐานด้านล่างเป็นรูปแบบเดียวกัน แตกต่างกัน ที่การประดับมงกุฎด้วยดอกไม้ไหวที่ประดิษฐ์ด้วยเส้นเงินหรือเส้นทองจำนวน ๑๒ ซ่อดอก (จับยี่ปาย) ปลายกลีบดอกเรียวยาวแหลมหรือโค้งมนคล้ายกลีบ เบญจมาศเรียกว่า “ดอกเหม่งก๊อ” ไว้รอบผมมวยที่เกล้าไว้เหนือศีรษะและประดับด้วยหงส์ฟ้าลำตัวสีขาวและผีเสื้อที่ประดิษฐ์จากเส้นเงินและเส้นทอง ตามความเชื่อของชาวจีนโบราณ

จากการสัมภาษณ์ผู้มีความเชี่ยวชาญการเกล้าผมเจ้าสาวในสมัยโบราณ (ชนิด หวังเกียรติ, ๒๕๖๒, สัมภาษณ์) กล่าวว่า รูปแบบของฮั่วก้วนในสมัยโบราณ ทำด้วยทองคำเส้นเล็ก ประดับยอดปลายเกสรด้วยไข่มุกหรือลูกปัดสีทอง เม็ดเล็ก ๆ ตัวฐานกับดอกไม้ไหวแยกออกจากกันเป็นสองส่วน ส่วนแรกจะเป็นฐาน มาลัยดอกมะลิ ประดับฮั่วก้วนด้วยดอกเหม่งก๊อไว้รอบมวยผมให้อยู่ด้านในของ มาลัยดอกมะลิ เนื่องจากในสมัยโบราณการจัดหาวัสดุต่าง ๆ เป็นเรื่องยากและมี ราคาค่อนข้างสูงจะต้องนำเข้าจากเปอร์เซีย ประเทศจีนหรือปีนัง

ภาพที่ ๒ การประดับศีรษะด้วยฮัวกัวนดอกไม้ในรูปแบบเจ้าสาวบาบ๋า
(ที่มา: Lillian Tong, 2014)

๑.๒ เข็มเหน็บมวยหรือปิ่นปักผม สำหรับสตรีบาบ๋าอายุประมาณ ๘๐ ปี ขึ้นไปที่ยังคงดำรงชีวิตตามแบบอย่างชาวจีนโบราณมักจะนิยมไว้ผมยาว รวบเส้นผมตึงเก็บมวยผมไว้ระดับท้ายทอยและประดับศีรษะด้วยปิ่นปักผม ๑ ชิ้น มาขัดเส้นผมไว้เพื่อไม่ให้หลุดร่วงออกจากกัน หากเป็นการเกล้ามวยสูง เรียกว่า “ผมซึกอ์โบาย” สำหรับเจ้าสาวหรือการสวมใส่ชุดพิธีการ (ชุดบาจูปิ่นจิ้ง) จะประดับปิ่นจำนวน ๓ - ๗ ชิ้น โดยชิ้นแรกจะปักไว้ตรงปลายจมูก ส่วนชิ้นถัดไป ปักลดหลั่นเรียงระดับไปทางด้านขวามือของเจ้าสาว

๑.๓ ต่างหูหรือเรียกตามศัพท์ท้องถิ่นว่า “ตุ้มหู” ซึ่งสตรีบาบ๋ามักจะนิยมสวมเครื่องประดับต่างหูที่ทำด้วยทองคำประดับเพชรซีกหรือเพชรลูก โดยลักษณะของต่างหูนิยมสวมใส่ตามรูปแบบของชุดแต่งกายและโอกาสสำคัญทางวัฒนธรรมประเพณี โดยแบ่งเป็น ๒ รูปแบบ ดังนี้

๑.๓.๑ ต่างหูหัวขุม มีลักษณะเป็นทรงกลม ลวดลายคล้าย ดอกพิกุล เป็นลักษณะต่างหูในรูปแบบเจาะมีขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ ๑ เซนติเมตร ประดับเพชรซีกไว้บริเวณโดยรอบ และจุดกึ่งกลางของตัวเรือนจะ

ประดับด้วยเพชรซีกเหลี่ยมลูกโลก นิยมใส่คู่กับชุดคอตั้งมือจีบขณะอยู่ประจำบ้านหรือชุดครุยยาวผ้าป่านมัสลินในโอกาสสำคัญทางวัฒนธรรมประเพณี อีกทั้งต่างหูหัวซุมนิยมประดับสำหรับสตรีที่ผ่านการแต่งงานมาแล้วหรือเรียกว่า “นายหัวหญิง” กล่าวคือ ผู้มีฐานะทางสังคมในการปกครองและดูแลความสะอาดเรียบร้อยของบ้านเรือน

ภาพที่ ๓ การสวมใส่ต่างหูหัวซุมของสตรีบ้าน
ภาพจากร้านโกปี้เตียม จังหวัดภูเก็ต
(ที่มา: วิกรม กรุงแก้ว, ๒๕๖๓)

๑.๓.๒ ต่างหูตั้งตั้งหรือต่างหูสามใบ เป็นลักษณะต่างหูแบบตะขอเกี่ยว มีลวดลายเป็นรูปใบไม้ไล่ระดับกันจำนวนตั้งแต่ ๒ ใบ จนถึง ๕ ใบ มีลวดลายเป็นรูปดอกไม้ ตะกร้าดอกไม้ ผลไม้ สัตว์ต่าง ๆ หรืออาจเรียกว่าต่างหูระย้าหรือแซนเดอเรีย นิยมสวมใส่กับการแต่งกายชุดบาจูปันจิงหรือชุดครุยยาวสำหรับเจ้าสาวในประเพณีวิวาห์บ้านแบบโบราณ

ภาพที่ ๔ ต่างหูระย้าทองคำประดับเพชรหรือต่างหูสามใบ
(ที่มา: ปราณี แห่ล่ทองคำ, ๒๕๖๔)

๑.๔ จี้กิมตุ้น ลักษณะของเครื่องประดับประเภทจี้สำหรับห้อยคอ ซึ่งออกแบบจากเหรียญกษาปณ์จากสกุลเงินของประเทศอังกฤษในสมัยปลายคริสต์ศตวรรษที่ ๑๘ ถึงต้นคริสต์ศตวรรษที่ ๑๙ ที่ใช้เป็นเงินตราแลกเปลี่ยนอาหาร ข้าวของเครื่องใช้ต่าง ๆ มาดัดแปลงเป็นเครื่องประดับให้กับลูกหลานที่เป็นสตรีเป็นจี้ห้อยคอ ผลิตเป็นลวดลายเถาวัลย์หรือลายสัตว์ต่าง ๆ ความมั่งคั่ง ร่ำรวย และความเจริญด้านสัมพันธไมตรีระหว่างชาวต่างชาติและชาวพื้นถิ่น โดยจี้กิมตุ้นจะนิยมสวมใส่กับชุดลำลองหรือการแต่งกายที่ไม่เป็นทางการ เช่น ชุดคอตั้งมือจีบหรือชุดเคบาย่า เป็นต้น

นอกจากนี้จี้กิมตุ้นยังหมายถึง ลักษณะของกระดุมตัวสี่เหลี่ยมคอตั้งแขนจีบ โดยมีลักษณะเช่นเดียวกับกิมตุ้นแบบจี้ห้อยคอ แต่มีขนาดเล็กกว่าไม่มีลวดลายล้อมรอบแต่จะมีการสลักดูนลวดลายไว้ด้านหน้าของกระดุมในลักษณะลวดลายดอกไม้หรือเถาวัลย์ เนื่องจากสตรีบาฬังในสมัยโบราณนิยมสวมใส่ผ้าหน้าตลอดไม่มีกระดุม เพียงแต่มีการเจาะรางกระดุมไว้ หากต้องการสวมใส่

จะใช้เข็มกลัดโกสั้งหรือกระดุมกิมตุ้นมารั้งสาบเสื่อไว้ด้วยวิธีการสอดห่วง เพื่อไม่ให้ชายเสื่อหลุดออกจากกัน

๒. ส่วนลำตัว

๒.๑ เข็มกลัดกอสัง โกสั้งหรือโกรสัง (Kerongsang) เข็มกลัดติดเสื่อ มีลักษณะเป็นเข็มกลัดแม่ลูกหรือเข็มกลัดชุดจำนวน ๓ ตัว ซึ่งเปรียบเสมือนกระดุมของตัวเสื่อ เนื่องจากสมัยโบราณตัวเสื่อของสตรีบาบ่าไม่นิยมเจาะกระดุมและเป็นเสื่อผ่าหน้าตลอดตั้งแต่ลำคอจนถึงปลายตัวเสื่อ จึงนิยมใช้เข็มกลัดโกสั้งรังสาบเสื่อไว้ไม่ให้หลุดออกจากกัน โดยการติดไล่เรียงลำดับจากตัวแม่อยู่ด้านบนสุด ลดหลั่นลงมาเป็นตัวลูกอีกจำนวน ๒ ตัว ในระดับที่ห่างกันพอสมควร

ภาพที่ ๕ การแต่งกายชุดครุยยาวและประดับเข็มกลัดโกสั้งของสตรีบาบ่า
(ที่มา: Lillian Tong, 2014)

จากการสังเกตของผู้วิจัยพบว่า ศิลปะการสร้างงานของโกสั้งตัวแม่มีรูปร่างเหมือนหัวใจ หรือลักษณะคล้ายผลลูกท้อ ซึ่งเป็นสัญลักษณ์แห่งความมั่นคงและอายุยืนยาว ในส่วนของลวดลายเป็นนกกางแอนจำนวน ๓ ตัว โดยอยู่บริเวณส่วนปลาย ๑ ตัว และอยู่บริเวณด้านบนในลักษณะกางปีกคาบลูก

ไขทองคำอีก ๒ ตัว จากนัยสำคัญดังกล่าวสันนิษฐานว่านกนางแอ่นเป็นสัตว์ที่มีพลังกำลังแข็งแรง ทนทานต่อทุกสภาพอากาศ และมีความพยายามมุ่งมั่นในการหาเลี้ยงชีพสร้างรังนอน จึงนำความเชื่อดังกล่าวมาเป็นสัญลักษณ์เพื่อเป็นคติเตือนใจให้กับสตรีบ้านฝางเกี่ยวกับความขยัน มุ่งมั่น และความอดทน

๒.๒ บินดั่งหรือบินดั่ง (Bintang) ในภาษาอินโดนีเซียมีความหมายว่าดวงดาว มีลักษณะเป็นเข็มกลัดประดับตัวเสื้อ ลักษณะคล้ายรูปดาว ๖ แฉกหรือลักษณะคล้ายดอกเบญจมาศหรือดวงอาทิตย์ จากการสัมภาษณ์ทายาทรุ่นที่ ๖ บ้าน ๑๐๐ ปี เทียนสือ จังหวัดระนอง (ศุภพรพงษ์ชัย พรพงษ์, ๒๕๖๒, สัมภาษณ์) กล่าวว่าหากกล่าวถึงความเชื่อของชาวมลายู ดวงดาวเป็นเครื่องหมายในการบอกทิศทาง แต่หากอิงหลักตามความเชื่อของวัฒนธรรมจีน บินดั่งอาจจะมียุทธศาสตร์คล้ายดอกเบญจมาศ ซึ่งเป็นหนึ่งในดอกไม้มงคลตามความเชื่อในประเพณีของชาวไทยเชื้อสายจีนหรือดอกไม้สีทองแห่งความรุ่งเรือง

๒.๓ สร้อยคอทอง จากการสังเกตภาพโบราณบริเวณย่านเมืองเก่าของภูเก็ตพบว่า สตรีบ้านฝางนิยมสวมใส่สร้อยคอทองที่มีความยาวไล่ระดับลดหลั่นลงมาประมาณ ๑๐ - ๒๐ เส้น ในการเข้าสู่พิธีแต่งงาน หากอยู่ประจำบ้านหรือมีพิธีการอย่างย่อจะสวมเพียง ๒ - ๓ เส้น และประดับจี้ห้อยคอ โดยชนิดลวดลายของสร้อยคอทองคำมีหลายรูปแบบ เช่น ลายลูกมะยม ลายน้ำมัน ลายข้ออ้อยหรือเป็นลักษณะทองเกลี้ยงสลักคุณลาย เป็นต้น จากการสัมภาษณ์ชาวไทยเชื้อสายจีนที่อาศัยบริเวณย่านเมืองเก่าจังหวัดระนอง (กมลวรรณ บุญญวงค์, ๒๕๖๒, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่าสร้อยคอทองคำลายเมล็ดคาแพจะปรากฏพบในพื้นที่ของจังหวัดระนอง เนื่องจากลวดลายจะนิยมออกแบบตามธรรมชาติ เช่น เมล็ดพืช สัตว์หรือผลไม้ ซึ่งจังหวัดระนองมีการปลูกต้นคาแพเป็นพืชเศรษฐกิจจำนวนมาก สันนิษฐานได้ว่าการออกแบบลวดลายสร้อยคอยาวเป็นผลผลิตจากการปลูกคาแพ จึงนิยมเรียกสร้อยคอทองประเภทนี้ว่า “สร้อยโกปี้จี้”

ภาพที่ ๖ การสวมสร้อยคอยาวในพิธีวิวาห์ของสตรีบาบ๋า

(ที่มา: วิกรม กรุงแก้ว, ๒๕๖๐)

๒.๔ กำไลข้อมือ เป็นเครื่องประดับที่บ่งบอกถึงฐานะความมั่งคั่งของสตรีบาบ๋า มีลักษณะเป็นทรงกลมทำด้วยทองคำ เงิน นาก และฉลุวดลายใบไม้ ดอกไม้หรือสัตว์ต่าง ๆ ตามความเชื่อของชาวจีน นิยมสวมใส่เมื่อเข้าสู่พิธีวิวาห์ข้างละ ๓ - ๔ ชิ้น บางรูปแบบมีลักษณะเป็นกำไลชนิดเรียบแบนติดกับข้อมือ ประดับด้วยเพชรซีก เพชรลูกหรืออัญมณี อีกทั้งกำไลข้อมือแบบบาบ๋าโบราณยังเป็นเครื่องประดับที่สามารถถอดสลักหรือการชันสกรูในการสวมใส่

๒.๕ แหวน เป็นเครื่องประดับที่สตรีบาบ๋านิยมสวมใส่ติดตัวในการดำรงชีวิตประจำวันอยู่ตลอดเวลา โดยส่วนใหญ่จะสร้างตัวเรือนด้วยทองคำประดับหัวแหวนด้วยเพชรลูกขนาดใหญ่ และล้อมด้วยเพชรซีกที่มีขนาดเล็กอยู่จำนวนมาก หากแต่ในวันเข้าพิธีวิวาห์ก็จะนิยมประดับนิ้วด้วยแหวน “บาเย๊ะ” โดยมีลักษณะของหัวแหวนเป็นรูปสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูนหรือสี่เหลี่ยมข้าวหลามตัด ยาวประมาณข้อนิ้วอย่างพอดี นอกจากการสวมแหวนบาเย๊ะในพิธีวิวาห์ สตรีบาบ๋ายังคงประดับนิ้วมือนิ้วด้วยแหวนในลักษณะอื่น ๆ จนครบจำนวน ๘ นิ้ว เช่น แหวนรูปปู แหวนดอกพิกุลประดับด้วยเพชรซีกหรือเพชรลูก เป็นต้น

๓. ส่วนเท้า

๓.๑ ไหมรตีนทองหรือกำไลข้อเท้า คำว่า “ไหมร” (ไหม) มาจากคำเรียกแบบสันตามภาษาของชาวใต้ว่ากำไล มีลักษณะเป็นทรงกลมทำด้วยทองคำแท้ สลักคุณลายเป็นรูปดอกไม้หรือลายเกลียวเชือก ส่วนบริเวณด้านปลายของไหมรตีนทองจะมีลักษณะเป็นปลายแหลมคล้ายดอกบัวตูม คล้องไว้ด้วยห่วงโซ่ให้ชิดติดกันด้วยการดึงสลักออก เพื่อช่วยในการขยายขนาดของกำไลข้อเท้าให้กว้างมากขึ้นและสะดวกต่อการสวมใส่ อีกทั้งยังเป็นการป้องกันไม่ให้หลุดร่วงเกิดการสูญหายในขณะที่เคลื่อนไหว

ภาพที่ ๗ รูปแบบข้อเท้า และเครื่องประดับโบราณของสตรีบาป่าง
ภาพจากบ้านพระพิทักษ์ชินประชา จังหวัดภูเก็ต
(ที่มา: วิกรม กรุงแก้ว, ๒๕๖๒)

นอกจากเครื่องประดับชิ้นสำคัญสำหรับสตรีในกลุ่มชาติพันธุ์บาป่างอันดามันที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว ยังปรากฏรูปแบบเครื่องประดับชิ้นต่าง ๆ ในรูปแบบโบราณและมีการพัฒนาขึ้นตามยุคสมัยและความนิยมของผู้สวมใส่ เช่น รองเท้าปัก สายเข็มขัดทอง เข็มกลัดติดตัวเสื้อ กระเป๋าเงินถัก

เป็นต้น จากการสัมภาษณ์ผู้ถ่ายทอดความรู้ด้านวัฒนธรรมการแต่งกาย บ้านพระพิทักษ์ชินประชา จังหวัดภูเก็ต (จรรยารัตน์ ตันทวนิช, ๒๕๖๒, สัมภาษณ์) กล่าวว่าเครื่องประดับสำหรับสตรีชาติพันธุ์บาบ๋าในจังหวัดฝั่งอันดามัน ตั้งแต่ศัวรรษถึงปลายทำให้มีความคล้ายคลึงกับเครื่องประดับสตรีบาบ๋าในรัฐปีนัง มะละกา ของประเทศมาเลเซีย โดยส่วนใหญ่ตัวเรือนจะสร้างขึ้นด้วยทองคำประดับเพชรลูกหรือเพชรชีกและสวมใส่ตามความเหมาะสมกับเครื่องแต่งกายและโอกาสสำคัญ อีกทั้งสตรีบาบ๋าเมื่ออยู่ประจำบ้านจะสวมเครื่องประดับเพียงน้อยชิ้นที่ใส่ติดตัวอยู่เป็นประจำ เช่น ต่างหู เข็มกลัดติดสาบเสื้อ เป็นต้น หากบุตรสาวบ้านใดเข้าสู่พิธีวิวาห์เครื่องประดับทุกชิ้นที่เป็นของเก่าเก็บประจำบ้าน จะถูกนำมาสวมใส่ให้กับผู้เป็นเจ้าสาว เพื่อแสดงถึงความมั่งคั่งร่ำรวยและความเป็นสิริมงคลต่อตัวเจ้าสาวและงานมงคล

หากย้อนหลังกลับไปประมาณ ๕๐ ปีที่ผ่านมาจะพบว่าวัฒนธรรมการแต่งกายของสตรีชาวไทยเชื้อสายจีนในกลุ่มชาติพันธุ์บาบ๋าที่ปรากฏในจังหวัดระนอง จังหวัดพังงา และจังหวัดภูเก็ต ยังคงมีเอกลักษณ์ที่เด่นชัดคือมีการสวมใส่เครื่องประดับกับการแต่งกายตามแบบแผนและความเหมาะสมกับช่วงวัยในทุกโอกาส แต่ในปัจจุบันปรากฏให้เห็นว่ารูปแบบเครื่องประดับสตรีบาบ๋ามีรูปแบบที่ปรับเปลี่ยนไปตามความนิยมของสตรีในยุคสมัยปัจจุบัน มีความผิดเพี้ยนไปจากรูปแบบของเครื่องประดับบาบ๋าแบบโบราณ เพื่อตอบสนองความต้องการด้านมูลค่าของกลุ่มผู้ใช้ประโยชน์ จนทำให้รูปแบบเครื่องประดับและวัฒนธรรมการแต่งกายบาบ๋าแบบโบราณค่อย ๆ เลือนหายไปตามกาลเวลา ดังที่ผู้ประกอบการธุรกิจด้านอัญมณีเครื่องประดับและผู้พลิกฟื้นงานเครื่องประดับบาบ๋า (พิสุทธิ อัจฉริยพิมุข, ๒๕๖๓, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่าเครื่องประดับสตรีพื้นถิ่นมีความหมายต่อการสร้างลวดลาย โดยส่วนใหญ่มาจากธรรมชาติ สัตว์และเมล็ดพืช แต่ปัจจุบันขาดความนิยมต่อการสวมใส่ เนื่องจากเป็นเครื่องประดับที่มีมูลค่าสูง กอปรกับปัจจุบันมีธุรกิจด้านเครื่องประดับบาบ๋าเพิ่มมากขึ้น และมีการแข่งขันทางการออกแบบสร้างสรรค์ชิ้นงานใหม่ให้มีความโดดเด่นในมูลค่าที่คนทั่วไปสามารถเข้าถึงได้ จนทำให้ลวดลายผิดเพี้ยนไปจากแบบโบราณ

จากแนวคิดของ สมพงษ์ ดุลยอนุกิจ (๒๕๔๙) แสดงทัศนคติของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม ไว้ในหนังสือสังคมศาสตร์กับการพัฒนา สรุปไว้ว่าสังคมจะมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ โดยอาจเกิดจากการวางแผนหรืออาจด้วยความไม่ตั้งใจก็ได้ เพราะพฤติกรรมของมนุษย์แต่ละคนที่ได้กระทำล้วนส่งผลให้เกิดสถานการณ์บางอย่างที่แตกต่างไปจากสถานการณ์เดิม

ดังนั้น เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายการอนุรักษ์วัฒนธรรมของชาติที่เป็นปัจจัยเร่งด่วนต่อการศึกษา และอนุรักษ์วัฒนธรรมการแต่งกายของสตรีชาติพันธุ์บาบ่าในจังหวัดฝั่งทะเลอันดามัน เพื่อต่อยอดไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจด้านอัญมณีไทยให้เกิดรายได้สู่ท้องถิ่น จากการสัมภาษณ์นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการพิเศษ สำนักงานวัฒนธรรม จังหวัดระนอง (ฉัตรปวีณ์ ธิรณิชารุจศิริ, ๒๕๖๒, สัมภาษณ์) ได้กล่าวถึงแนวทางการอนุรักษ์วัฒนธรรมการแต่งกายของสตรีกลุ่มชาติพันธุ์บาบ่าในจังหวัดระนอง โดยกล่าวว่าจังหวัดระนองและจังหวัดใกล้เคียงในพื้นที่ฝั่งอันดามันเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีรากฐานทางวัฒนธรรมของชาวบาบ่าที่เก่าแก่ โดยทางภาครัฐและเอกชนของจังหวัดระนองได้มีการรณรงค์การแต่งกายชุดพื้นถิ่นเป็นประจำในทุกวันศุกร์และการสวมใส่เครื่องประดับให้ถูกต้องตามระเบียบแบบแผนที่มีมาแต่โบราณเพื่อการปฏิบัติงานและงานพิธีการสำคัญ

จากการสรุปความสำคัญประเด็นด้านแนวทางของการอนุรักษ์วัฒนธรรมการแต่งกายของสตรีชาติพันธุ์บาบ่าในจังหวัดระนอง พังงา ภูเก็ต ในแง่มุมต่าง ๆ สามารถสรุปความได้ว่า

๑. จัดฝึกอบรมให้ความรู้วัฒนธรรมการแต่งกายสตรีบาบ่าแบบอย่างที่ถูกต้อง
๒. การถ่ายทอดความรู้บรรจุไว้ในหลักสูตรและเพื่อประกอบการเรียนการสอน
๓. รณรงค์ให้หน่วยงานภาครัฐและเอกชนมีนโยบายให้สวมใส่เครื่องแต่งกายพื้นเมืองในการปฏิบัติหน้าที่และการร่วมกิจกรรมทางวัฒนธรรม ประเพณีต่าง ๆ

๔. เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงวัฒนธรรมหรือเผยแพร่สู่ระบบสารสนเทศ การบันทึกภาพนิ่ง และภาพเคลื่อนไหวไว้เป็นแบบอย่าง เพื่อให้ผู้ที่สนใจได้ศึกษา และเป็นการปลูกจิตสำนึกในการร่วมมือร่วมใจอนุรักษ์วัฒนธรรมการแต่งกาย สตรีบาบ๋าโบราณ

สรุปและอภิปรายผล

วัฒนธรรมการแต่งกายของสตรีชาวไทยเชื้อสายจีนกลุ่มชาติพันธุ์บาบ๋า ที่ปรากฏในจังหวัดระนอง พังงาและภูเก็ต จะปรากฏให้เห็นอย่างเด่นชัดในกลุ่ม ของสตรีที่มีฐานะทางสังคมระดับดี มีการสวมใส่เครื่องประดับที่มีความประณีต งดงามตามฝีมือของเชิงช่าง โดยสมัยโบราณตัวเรือนเครื่องประดับจะทำขึ้นจาก ทองคำแท้ เนื่องจากเครื่องทองมีนัยสำคัญถึงความเจริญรุ่งเรือง อีกทั้งยังยกย่องให้ สีทองเป็นสัญลักษณ์ของความมั่นคงและความยิ่งใหญ่ นอกจากนี้ลวดลายที่ ปรากฏในเครื่องประดับยังมีการสื่อความหมายถึงการมีอายุยืนยาว ด้านสุขภาพ เครื่องหมายแห่งโชคลาภและความเป็นมงคล เช่น หงส์ นก แมงมุม ค้างคาว ฝั่เสื่อ แมลงปอ พฤษชาพันธุ์ไม้ และดอกไม้ เป็นต้น

รูปแบบของเครื่องประดับที่ปรากฏในวัฒนธรรมการแต่งกายของสตรี บาบ๋าแบ่งตามโอกาสการสวมใส่ เช่น อยู่ประจำบ้าน งานสังคม งานบุญประเพณี งานพิธีการ และการเข้าสู่พิธีวิวาห์ โดยสตรีวัยสาวจะมีการสวมใส่ เครื่องประดับน้อยชิ้น เมื่อก้าวเข้าสู่อีกช่วงวัยแห่งการครองเรือน คือ สถานะของ การเป็นเจ้าสาวจะสวมใส่เครื่องประดับในวันวิวาห์มากกว่าปกติตั้งแต่ศีรษะจรด ปลายเท้า อีกทั้งการประดับศีรษะด้วยมงกุฎดอกไม้ไหวที่ประดิษฐ์ด้วยเส้นทอง ซึ่งเป็นสัญญาณบ่งบอกถึงความตื่นตัวของเจ้าสาวผ่านทางกรไหวติงของเกสร อีกทั้งเมื่อเจ้าสาวสวมมงกุฎดอกไม้ไหวไว้บนศีรษะแล้วจะมีล่าค้อและใบหน้า ตั้งตรง ลำตัวตรงราวกับสตรีผู้สูงศักดิ์ เนื่องจากมงกุฎเป็นการบ่งบอกถึงความเป็น หนึ่งในวันสำคัญ ซึ่งการสวมใส่เครื่องประดับของสตรีบาบ๋านับตั้งแต่อดีตจนถึง สมัยปัจจุบันถือได้ว่าเป็นค่านิยมอันทรงคุณค่าตั้งแต่วัยเยาว์จนก้าวเข้าสู่ สถานะการมีครอบครัว อีกทั้งยังบ่งบอกถึงระดับฐานะทางสังคม

ดังนั้น การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมถือเป็นดาบสองคมมีทั้งข้อดีและข้อเสีย กล่าวคือการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอาจจะเป็นข้อดีของการพัฒนาระบบประเทศชาติให้มีความก้าวหน้าทัดเทียมกับนานาชาติประเทศมีการใช้เทคโนโลยีเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการดำรงชีวิตประจำวัน มนุษย์มีความคิดแปลกใหม่ทางด้านสิ่งทอเชิงช่างและการสร้างสรรค์ผลงาน ซึ่งไม่สามารถใช้แรงงานของมนุษย์เป็นผู้ผลิตได้ เทคโนโลยีสมัยใหม่จึงมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาระบบสังคมและเศรษฐกิจ เช่น โรงงานทอผ้า โรงงานผลิตเครื่องประดับ เป็นต้น จึงเกิดการแข่งขันเพื่อให้เกิดความแปลกใหม่ทางด้านสินค้าและทันสมัยอยู่ตลอดเวลาจนหลายประเทศให้ความนิยมแต่การเปลี่ยนแปลงของระบบสังคมที่ก้าวหน้าทันสมัยและเกิดผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมไปไม่มากนักน้อย เช่น การปรับเปลี่ยนรูปแบบของเครื่องประดับทองคำแท้ประดับเพชรแบบโบราณมาเป็นการสร้างเครื่องประดับแบบทางเลือกและพัฒนาผลงานในมูลค่าที่สามารถเข้าถึงและซื้อหาตามสมควรได้ อีกทั้งมีการผลิตเครื่องประดับต่าง ๆ ในรูปแบบใหม่ตามความถนัดของช่างรุ่นใหม่ส่งผลให้การออกแบบลวดลายสวยงาม แปลกใหม่ สอดคล้องกับค่านิยมของผู้ใช้ประโยชน์

เมื่อสังคมและวัฒนธรรมประเพณีเกิดการพัฒนาไปตามยุคสมัยและมีความเจริญก้าวหน้าในด้านต่าง ๆ ตามสถานการณ์ปัจจุบัน ระบบและจารีตประเพณีแบบดั้งเดิมก็เกิดการปรับเปลี่ยนไปตามบริบทของสังคมเช่นเดียวกัน แต่ทั้งนี้วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวบาบ่าก็ได้จัดจางลง แต่อาจจะมีการปรับเปลี่ยนไปบ้างเพื่อให้เกิดความเหมาะสมกับยุคสมัย เช่น รสชาติอาหาร ค่านิยม ความเชื่อ ประเพณี วัฒนธรรมการแต่งกายและลวดลายเครื่องประดับ อย่างไรก็ตามแม้ว่าวันเวลาจะผันผ่านมาหลายร้อยปี สตรีชาวบาบ่าก็ยังคงร่วมกันอนุรักษ์วัฒนธรรมในทุก ๆ ด้าน กอปรกับการได้รับความร่วมมือของหน่วยงานภาครัฐและเอกชนให้มีการจัดกิจกรรมเชิงนโยบายรณรงค์ในการสวมใส่ชุดพื้นเมืองในการปฏิบัติงานและร่วมกิจกรรมทางวัฒนธรรม ประเพณีในทุกโอกาสสำคัญของจังหวัดฝั่งอันดามัน ตลอดจนการจัดกิจกรรม

อบรมเผยแพร่ความรู้ให้กับเยาวชนเพื่อปลูกฝังจิตสำนึก อีกทั้งการเก็บรวบรวม ข้อมูลเชิงวัฒนธรรมไว้ในฐานข้อมูลสารสนเทศเพื่อให้ผู้ที่สนใจได้ศึกษา นอกจากนี้ยังสามารถเป็นแรงผลักดันในการพลิกฟื้นเครื่องประดับสตรีบาบ่าที่กำลังจะเลือนหายไปตามกาลเวลาให้กลายเป็นธุรกิจทางวัฒนธรรมที่ทรงคุณค่า แก่สถานประกอบการด้านเครื่องประดับและเครื่องแต่งกายพื้นเมือง สิ่งสำคัญ ประการหนึ่งที่ขาดไปเสียมิได้ คือ การได้รับความร่วมมือจากผู้เกี่ยวข้อง ร่วมสืบสานและส่งเสริมวัฒนธรรมการแต่งกายของกลุ่มชาติพันธุ์บาบ่าในฝั่งอันดามัน ให้กลายเป็นวัฒนธรรมที่ทรงคุณค่าอยู่คู่กับสังคมและประเทศชาติสืบไป

ข้อเสนอแนะ

นำผลการศึกษาไปเป็นข้อมูลในเชิงวิชาการสำหรับหน่วยงานภาครัฐในระดับท้องถิ่น เพื่อเป็นการเผยแพร่ความรู้ให้นักเรียน นักศึกษาและผู้ที่มีความสนใจได้เป็นที่รู้จักวัฒนธรรมการแต่งกายพื้นเมืองบาบ่า ตลอดจนก่อให้เกิด ประโยชน์ทางเศรษฐกิจในการกระตุ้นให้บุคลากรของหน่วยงานภาครัฐและ เอกชน นิยมสวมใส่เครื่องแต่งกายพื้นเมืองและสวมเครื่องประดับที่ถูกต้อง เหมาะสมกับโอกาสตามนโยบายของหน่วยงานต้นสังกัด

เอกสารอ้างอิง

- กมลวรรณ บุญดวงศ์, ชาวไทยเชื้อสายจีนที่อาศัยบริเวณย่านเมืองเก่า
จังหวัดระนอง. สัมภาษณ์. ๙ กรกฎาคม ๒๕๖๒.
- ชนิด หวังเกียรติ, ผู้เชี่ยวชาญการเกล้าผมเจ้าสาวในสมัยโบราณ.
สัมภาษณ์. ๒๐ กันยายน ๒๕๖๒.
- จรรยารัตน์ ตันทวนิช, ผู้ถ่ายทอดความรู้ด้านวัฒนธรรมการแต่งกายชาติพันธุ์
บาบ่า บ้านพระพิทักษ์ชินประชา จังหวัดภูเก็ต. สัมภาษณ์.
๘ พฤษภาคม ๒๕๖๒.
- ฉัตรปวีณ์ ธิรณิชากรจุศิริ, นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการพิเศษ สำนักงาน
วัฒนธรรม จังหวัดระนอง. สัมภาษณ์. ๙ กรกฎาคม ๒๕๖๒.
- ปราณี แผล่ทองคำ. (๒๕๖๓). **ต่างหุระย้าทองคำประดับเพชรชีกหรือต่างหุสามใบ.**
[ภาพถ่าย]. สตุล: ร้านจำหน่ายชุดพื้นเมืองและเครื่องประดับชาว
จังหวัดสตุล.
- พิสุทธิ์ อัจฉริยพิมุข, ผู้ประกอบธุรกิจด้านอัญมณีและพลิกพื้นงานเครื่องประดับ
บาบ่า. สัมภาษณ์. ๕ ธันวาคม ๒๕๖๓.
- ฤดี ภูมิภูถาวร. (๒๕๕๓). **วิวาท์บาบ่าภูเก็ต.** กรุงเทพฯ: เวิลด์ออฟเซ็ท พรินต์ติ้ง.
วิกรม กรุงเทพฯ. (๒๕๖๐). **พัสดรภรณ์ยอนหยา.** กรุงเทพฯ: โอ. เอส. พรินต์ติ้ง
เฮ้าท์.
- ศุภพรพงษ์ชัย พรพงษ์, ทายาทรุ่นที่ ๖ บ้าน ๑๐๐ ปี เทียนสือ จังหวัดระนอง.
สัมภาษณ์. ๙ กรกฎาคม ๒๕๖๒.
- สมพงษ์ ดุลยอนุกิจ. (๒๕๔๙). **สังคมนาตร์กับการพัฒนา.** กรุงเทพฯ:
โอเดียนสโตร์.
- อติชาติ สมบัติ. (๒๕๕๗). **วัฒนธรรมการแต่งกายชุดย่าหย่าและรองเท้าปัก
สตรี อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต.** วิทยานิพนธ์คหกรรมศาสตร
มหาบัณฑิต สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ คณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร.

อรพรรณ ฐานะศิริพงศ์. (๒๕๕๕). **กระแสวัฒนธรรมจีนบาบ๋าในบริบทการ
ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม : ศึกษาเฉพาะกรณี ถนนกลาง อำเภอเมือง
จังหวัดภูเก็ต**. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขามานุษยวิทยา ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา
คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Lillian Tong. (2014). **Straits Chinese Gold Jewellery**. Malaysia:
Eastern Printers.